

MODERNİZMİN BENZER AKIMLARI İÇİNDE KENDİNE YER BULMAYA ÇALIŞAN BİR SANAT ÜSLUBU: ARTE POVERA

Derya UZUN AYDIN¹

Özet

Sanatçıların geçmişten günümüze kadar ürettiği sanat eserleri, biçimsel olarak birçok sanatsal üslubunu içinde barındırmış ve getirmiş olduğu yeni fikirlerle de çeşitli sanatsal üslupların oluşmasına katkı sağlamıştır. Dönemsel olarak ele alındıklarında sanat eserlerinin, ait oldukları dönemin sanatçıların ve döneminin yaşamsal ve sanatsal konumuna uyum sağladıkları gözlemlenir. Daha yakın dönemlere gelindiğinde ise, günümüzdeki teknoloji çılgınlığının özellikle sanatı, sanatçıyı, sanatsal algı ve sanatsal üslupları da derinden etkilediği net bir biçimde izlenmektedir. Dada akımından Pop Art ve diğer bazı akımlara kadar kullanılan hazır nesnelere, galeri ya da farklı yerlerde sergilenerek birer sanat eseri olarak sunulmaya başlanmıştır. Buna ilaveten, Minimalizm, Kavramsal Sanat, Çevre Sanatı, Yeryüzü veya Arazi Sanatı ile Yoksul Sanat yani Arte Povera gibi bir çok benzer sanat üsluplarına tanıklık edilmektedir. Bu çağda, sanat eserlerinin sunumları özellikle Enstalasyon ve Ready Made kullanımları olarak gerçekleştirilmiştir. İşte bu sanat akımlarından biri olan Arte Povera yani Yoksul Sanat, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Akım, Enstalasyon ya da Ready Made gibi sanat formları ile karşımıza çıksa da, detaya inildiğinde akımın farklı özellikleri olduğu anlaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Modern Sanat, Arte Povera, Yoksul Sanat

AN ART STYLE SEEKING ADMISSION AMONG SIMILAR MOVEMENTS OF MODERNISM: ARTE POVERA

Abstract

The works of art produced by mankind have contained many artistic styles and have created various artistic styles from the past to the present day. These artistic styles have gradually emerged by completing their own kinetic processes and by acquiring various names and stylistic features. When they are handled periodically, it can be observed that, artworks of period adapted to the vital and artistic position of the period they belong to. When it comes to more recent periods, it can be monitored that of technology has deeply affected the art, the artists, the artistic perception, and artistic styles. Ready made objects that have been used since the movement of Pop Art and even Cubism have started to be used as artworks that are exhibited in the galleries or different places. In addition, many similar art styles such as Minimalism, Conceptual Art, Art of Earth or Art of Land and Poor Art namely "Arte Povera" are witnessed. In these times, the presentations of works of art especially took place as installations and ready made use. Arte Povera namely poor art that is one of these movements of

---

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü,
e-posta: derya.uzunaydin@batman.edu.tr

art is the subject of this study. Although the movement gave examples of works with the elements such as installation or ready made, when detailed, it will be understood that the movement has different characteristics.

Keyword: Modern Art, Arte Povera, Poor Art

GİRİŞ

20 ve 21. Yüzyılın modern veya post modern olarak adlandırılan dönemlerinde, sanat hayatında yaşanan birçok değişikliğe tanıklık edilmektedir. Geçmişte yapılmış olan birçok sanat eseri ya da kabul görmüş sanatsal eğilimler ve sanatçının kendini ifade etme biçimleri değişkenlikler göstermektedir. Gerek resim sanatında, gerekse heykelde, sanatçılar yeni oluşumların peşine düşmüşlerdir. (Antmen, 2013, ss. 1-18).

Bu süreçler, insanların birbirlerine yabancılaştığı ve toplum içinde zamanla yalnızlaştığı, tüketimin ise azımsanamayacak derecede ivme kazandığı bir dönemi kapsar. Ortaya çıkan bu olgular, dolayısıyla sanat ve kültür hayatına da yansımıştır. Artık “sanat” kavramı sanatçılar tarafından “farklı ne yapabilirim” sorusu etrafında yenilik arayışına dönüşmüştür. Sonuçta, günümüz sanatını anlaşılır kılmaktan öteye götüren bir durumla karşılaşılır. (İrgin, 2017, ss. 1503-1511) Özellikle, doğa, insan ve yaratılacak eser üçgeninde, “ne” üretelimden çok “neden” üretelim sorusu önem kazanmıştır. (Dastarlı, http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/51186/38249/1960_sonras%C4%B1_sanat_hareketleri-arte_povera.pdf adresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi).

Postmodernizmin özellikle 1950 ve sonrasında, Avrupa ile birlikte Amerika’da da yaygınlık gösterdiği bilinmektedir. 80’lerde yeni eğilimler her yere ve yöne doğru hızla yayılmıştır. Sözü edilen, sanatta “ne olursa uyar, kabul görür” anlayışının egemenliği devam etmektedir. Sanat hayatı; özellikle tüketim çılgınlığı ve sanat piyasasının artışı gibi nedenlerle kendi yaratısını, eserlerini oluşturmakta ya da buna karşıt anti akımlar da türemektedir. (Renkçi Taştan, 2016, ss. 159-180).

Hızla ilerleyen sanat hayatı, yepyeni akım ve eğilimler, sanat izleyicisini veya eleştiricisini de şaşırtmaktadır. Zaten amaç da bu değil midir? Özellikle 1960’lardan itibaren sanat hayatı, birbirine yakın ama farklı gibi gözükken birçok üsluba ev sahipliği yapmaya başlar. (Gültekin ve Tokdil, 2017, ss.181-197).

Yeni çıkan akımlar içerisinde, birçok yeni üslup ismine tanıklık edilmektedir. Pop Art’tan, Minimalizm’e, Kavramsal Sanat’tan, Çevre Sanatı’na, Yeryüzü veya Arazi Sanatı’ndan Yoksul Sanat’a kadar farklı sanat üslupları sayabileceklerimizden bir kaçıdır. (Yılmaz, 2013, s.264). Üsluplardan kimi için artık sanatın sonunun geldiğine inanılırken, kimine göreyse her şey daha yeni başlamıştır. Sanat üslupları değiştikçe, sanat üretim eşyaları veya nesnelere de farklılaşmış, “Ready Made” denilen ve özellikle tüketim kültürünün bir unsuru olan birçok hazır nesne, sanatçı eserlerinin ana unsuru haline gelmiştir. (İrgin, 2017, ss. 1503-1511)

İşte devam eden bu süreçlerde ortaya çıkmış olan “Arte Povera” , Minimalizm, Kavramsal Sanat veya Çevre Sanatı’na biçimsel yapı itibarıyla yakın gözükmesiyle dikkat

çekmektedir. Peki bu sanat akımını diğerlerinden ayıran veya benzer kılan, hatta onun yoksul olarak adlandırılmasına sebep olan nedir? Bu çalışmada, Arte Povera Akımı hakkında bilgiler verilirken, onu diğerlerinden farklı veya benzer kılan özellikleri ön plana çıkartılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Yöntem ve Kapsamı

Bu çalışmada, modern sanat akımları içerisinde çok fazla rastlanılmayan bir sanat üslubu olan Arte Povera (Yoksul Sanat) ele alınmıştır. Bu sanat üslubu değerlendirilirken, özellikle 20.yüzyılın benzer diğer sanat üslupları da düşünülerek kaynaklar taranmış, sonuç itibariyle dönemin birçok çağdaş akımından, özellikle de Kavramsal Sanat üslubu, Minimalizm üslubu, Enstalasyon ve hazır nesne kullanımı gibi unsurların, Arte Povera ile bir takım benzerlikler taşıdığı sonucuna varılmıştır.(Adı geçen sanat üsluplarının içeriklerine bilinçli olarak değinilmemiştir). Neticede, Arte Povera da bir çeşit Kavramsal temelli akımdır ve çoğunlukla Enstalasyon ve hazır nesne kullanımı ile dikkat çeker. Bu doğrultularda, yapılmaya çalışılan araştırma ve incelemelerle Arte Povera'nın diğerlerinden farklı veya benzer özellikleri ön plana çıkartılmaya, neticede de bu sanata neden yoksul sanat denildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Arte Povera Sanat Akımı

İtalya, 1950 ve 1960'lı yıllarda, siyasal ve toplumsal olarak yaşadığı sıkıntılı süreçler ile dikkat çekmektedir. Bu süreçlerde, kuzey ve güney bölgeleri birbirinden farklı bir ekonomik hayat sürdürmektedir. Bununla birlikte, yaşanan Vietnam Savaşı birçok ülkeyi derinden etkilemiş, dolayısıyla savaşa karşı olanlar protestolar yapmaya başlamış ve özellikle de işçi sınıfı isyanlar çıkarmıştır. (Farthing, 2012, ss.516-517).

İtalya'da yaklaşık bu dönemlerde, özellikle tarihler 1960-1970 arasını gösterdiğinde yeni bir sanat akımı doğmuştur "Arte Povera "ya da diğer ismiyle "Yoksul Sanat". 1967 yılında İtalya'da bir galeride düzenlenen ve insanları şaşırtmayı, hatta bilinçli olarak onlara "bu sergi de sanat mı şimdi?" sorusunu sordurmayı amaçlayan bir sergi düzenlenmiştir. Sanatçıların eserleri de, sanat ve kültür dünyasının bilinen klasik nesnelere olmaktan uzak ve sıradan olmayan bir yaratıcılığı ifade etmeyi amaçlamaktadır. Bu sergi, sanat eleştirmeni ve küratörü olan Germano Celant tarafından düzenlenmiştir. O, sergiyi "Arte Povere e Im-Spazio" ismiyle sunmuştur. Hatta kendisinin yazdığı bir yazıda "sanat düzeyine çıkarılmış bayağılık" demekte, "herhangi bir efekt ve yan etkiler dikkate alınmadan bir şey ne ise odur" ifadelerine yer vermektedir. Ona göre sanat öznesi öznelliğine bağlı kalmalı, önemsiz ya da değersiz görünen unsurlar da sanat değeri taşımaktadır. (Turani, 2012, s.760)

Germano Celant, Arte Povera ismini Polonyalı yönetmen Jerzy Grotowski tarafından düzenlenmiş bir oyun olan "Yoksul Tiyatro"dan almış ve böylelikle yeni bir sanat akımının ismi oluşmuştur. (Farthing, 2012, ss.516-517). Germano Celant, 1969'da da "Arte Povera: Kavramsal, Hakiki ya da İmkânsız Sanat?" başlıklı kitabını yayınlamıştır. "Arte Povera" bu dönemin akımlarını tanımlayan bir terim olmakla birlikte, daha sonra özellikle İtalya'ya ait bir sanat akımı haline gelir. Aslında bu akım,1960'ların 2.Yarisından itibaren önemini sürdüren

kavramsal temelli ve aynı zamanda özgür sanat anlayışlarının bir nevi İtalyan ayağı olarak bilinecektir.(Dastarlı,http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/51186/38249/1960_sonrası%C4%B1_sanat_hareketleri-arte_povera.pdf adresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi. ; Avşar Karabaş ve Tuğ, 2017, ss.146-159).

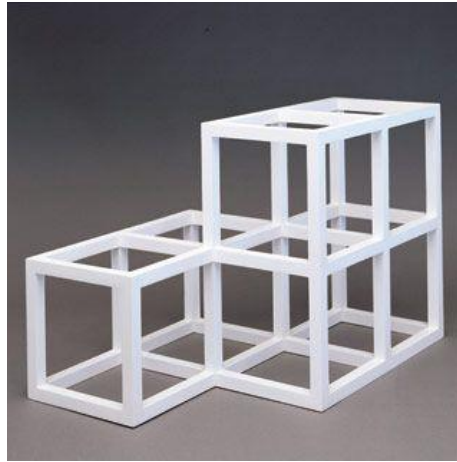
O halde, onu benzer diğer akımlardan ayıran ve yoksul sanat ismini almasına sebep olan nedir?

Yaklaşık olarak aynı yıllarda birbirine benzeyen birkaç sanat akımı daha ortaya çıkmıştır. Dönem, Pop Art'ın oldukça önem kazandığı bir dönemdir. Bu süreç, tüketim çılgınlığının yaşandığı ve yine hazır nesnelerin yani Ready Made'lerin sıklıkla kullanıldığı bir süreçtir. **(R.1)**. Benzer şekilde Minimalizm akımı da, yine malzemelerden faydalanan ve görsel sanatlarda, olağan biçimlere ve basite indirgemeye dayanan bir akım olarak kendini ifade etmektedir. **(R.2)**.(Koçay, 2015, s.36. ; Uzun Aydın, 2018, ss. 1153-1170).

R.1: Andy Warhol, Campbell's soup, hazır nesne-Pop Art, 1965

(<https://tr.pinterest.com/pin/246220304599980030/>adresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi).

R.2: Sol Le Witt , Open geometric structure.

(<https://tr.pinterest.com/karak/sol-lewitt/adresinden> 12.05.2018 tarihinde erişildi).

Ayrıca, belli bir mekânı kurgulamaya, dolayısıyla da anlam ve algı birliği içinde, bulunulan mekânla ilişkilendirilmeye çalışılan bir sanat akımı türü olarak bilinen Enstalasyon çalışmaları da hızla yayılmaya başlamıştır. Bu tarzda üretilen eserler, o mekânda sergilenebilirler ancak uzun süreli olamazlar. Ve genel olarak, tümünden bu akımları kapsayan ve geniş anlamıyla da, sanatı kuramsal düzlemde çözümlemeyi, yapısını araştırmayı ve yeniden tanımlamayı amaçlayan, mantık-felsefeyle yakından ilişkili olan kavramsal sanat terimi ve buna bağlı olarak bu üslupta sanat eserleri de üretilmektedir. **(R.3)**. Bu sanatsal üslubunun, aslında gösteri sanatı, Minimalizm, Yoksul Sanat, Çevre Sanatı, Yeryüzü Sanatı gibi diğer sanat dalları ile girift olduğu da söylenebilir. Hatta kimi zaman Arte Povera için kavramsal temelli bir sanat akımı türüdür, denildiğine de tanıklık edilmektedir. (Arslan, 1997, ss.971-973).

R.3:M.Cattelan ve “La Nona Ora” isimli kavramsal içerikli enstalasyon çalışması
(<http://www.diptyqueparis-memento.com/en/nona-ora-the-ninth-hour/adresinden>
12.05.2018 tarihinde erişildi).

Peki Enstalasyon, Ready Made ve Kavramsal Sanat ile iç içe geçmiş gibi görünen Arte Povera'nın farkı nedir?(Keser, 2009, s.115).

Arte Povera sanat akımında, uyumsuz birçok nesnenin bir araya gelerek sanki Sürrealizmi akla getirdiğini söylemek bile mümkündür. Ya da, Fütüristler gibi bu sanatçılar da, geçmişle yüzleşmekte, ancak bir nüansla, onların yaptığı gibi geçmişi inkâr etmemektedirler. Yoksul Sanat yani Arte Povera'da Minimalizm veya Pop Art gibi basit nesnelere kullanılmaktadır, ancak Arte Povera'nın PopArt'ın içi boş ve özellikle önem verdiği tüketim kültürü ve nesnelere bir başkaldırı niteliğinde olduğu noktası da bir gerçektir. Ve Arte Povera sanatçıları, yapıtları ile geleneğe, düzene ve yapıya meydan okumayı sevmektedir. (Farthing, 2012, ss.516-517). O halde şu sonuca varılabilir ki; bu sanat akımı, sanat piyasasının ticari çıkarlarına başkaldırı

niteliğinde bir işleve sahiptir. Ayrıca en önemli özellikleri arasında gelip geçici, atık ve doğal malzemeleri kullanması yer almaktadır. Özellikle gündelik yaşamdan nesnelere seçilmesi, gazeteler, camlar, neonlar, ağaç parçaları vb. malzemeler kullanılarak bu farklı nesnelere süreç içerisindeki değişimlerinin izlenmesi ve deneyimlenebilmesi gerekmektedir. Bu malzemeler bir araya getirilip üç boyutlu bir düzenleme yapılır. Yapıtlarında organik ve inorganik malzemeleri kullanan sanatçılar, özellikle doğa yaşantısını görünür kılmaya çalışırlar. Arte Povera, belli bir tarzdan ziyade bir yaşam felsefesidir. *Kullanılan materyallerin tamamen değersiz ve önemsiz malzemeler olmasından dolayı “Yoksul Sanat” adını aldığını düşündüğümüz bu akım, zahmetsizce elde edilebilecek ve doğada kolayca bulunabilecek olan her tür malzemeyi (taş, toprak ve bitki gibi) sanat eseri olarak sergileyebilmektedir. Malzemesi yoksulsa, sergilenmeleri de bir o kadar basit ve yoksul olmalıdır. Entelektüellikten uzak, seyirciye yakın olmak temel amaçlar arasındadır.* (İrgin, 2017, ss. 1503-1511. ; Keser, 2009, s.49)

El emeğine oldukça önem veren bu akımda, sanat ve zanaat arasındaki kültürel ayrımlar da sorgulanmaktadır. Sanatçı Kounellis’in de ifade ettiği gibi bu akım, ideolojik bir gruplaşmadır. *Bilindiği gibi Pop Art’ın tüketim çılgınlığına karşı gelen ve seri üretime karşı olan bu akımın sanatçıları, yine sanatın meta değerini sorgulama amacıyla da olmuşlardır.* Bununla birlikte bazen kavramsal, bazen çevre düzenlemesi şeklinde farklı formlarda üretimler oluşturmaları dikkati çeken bir ayrıntı olarak sunulabilir.

Germano Celant bu akımın farklılıklarını ortaya koymak için şunu ifade etmektedir; “Hayvanlar, sebzeler ve mineraller sanat dünyasındaki yerini almaktadır”. Görüldüğü üzere zayıf malzemelerle -toprak-sebze ve canlılar gibi- ortaya doğaçlama ve özellikle saf ve temiz iç haliyle ortaya bir sanat eseri çıkarmak önemli olmuştur. (Bell, 2009, s.440 ;İrgin, 2016, ss. 1923-1936).

Celant’a göre Arte Povera sanatçısı ayrıca “sanatçı, entelektüel, ressam ya da yazar rolünü bir kenara bırakarak yeniden algılamayı, duyumsamayı, nefes almayı, yürümeyi, anlamayı ve kendini yeniden yaratmayı öğrenen kişi”dir. (Dastarlı,http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/51186/38249/1960_sonras%C4%B1_sanat_hareketleri-arte_povera.pdfadresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi).

Yine Celant’a göre akım, gerçeklere ve bir o kadar da harekete dikkat çekmeye çalışır. Arte Povera “yoksul sanat” anlamına gelerek, özellikle bu yoksulluğunu bilindiği üzere sıradan malzemeleri kullanmayı tercih ederek ve *anti elitist* bir sanatsal tavır takınarak sağlamaktadır. *Sanki eserler, gelişigüzel, düşünülmeden yapılmış gibidirler.* Kısaca kapitalist dünyanın, sanayi atıkları veya nesnelere ve atık haldeki ürünlerini tekrar sanat eserine dönüştürerek, tüketim toplumuna bir karşı koyuş, bir tepki oluşturma çabası içerisinde olmuştur. Zarif eliştirliği, emek ve üretkenlik gibi unsurlar önem kazanmıştır. (Bell, 2009, s.440 ; İrgin, 2016, ss. 1923-1936 ; Farthing, 2012, ss.516-517).

Neticede tüketim toplumunun yenilik takıntısından kaygı duyan sanatçılar çalışmalarını; sanat disiplinleri arasındaki engelleri kaldırmaya yönelik üretmişlerdir. Arte Povera sanatçıları, doğanın ve yaşamın önemini fark etmişler ve sanattan para kazanma fikrine de karşı olmuşlardır. Arte Povera, bilinçli olarak sıradan malzemelerle yapılmasının yanı sıra, genellikle ortamla, çevreyle ilgili bir sanat olarak da kabul edilebilir. *Çünkü sanatçılar artık gerek*

duyduğu her şeyi doğanın kendisinden bulma yolunu tercih etmişlerdir. (Avşar Karabaş ve Tuğ, 2017, ss.146-159).

Arte Povera'nın sanatçıları arasında; Michelangelo Pistoletto, Guiseppe Penone, Giovanni Anselmo, Mario Merz, , Pino Pascali, Alighiero Boetti, Luciano Fabro, Piero Gilardi, Gilberto Zorio ve Yunanlı sanatçı Jannis Kaunellis isimlerine rastlanılmaktadır. (Turani, 2012, s.760;

Dastarlı, http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/51186/38249/1960_sonras%C4%B1_sanat_hareketleri-arte_povera.pdf adresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi ; Avşar Karabaş ve Tuğ, 2017, ss.146-159 ; Farthing, 2012, ss.516-517).

Arte Povera Sanat Akımında Öne Çıkan Sanatçılar

Michelangelo Pistoletto: İtalyan sanatçılardan Pistoletto, erken dönem çalışmalarında oto portreler ve figüratif eserler üzerinde çalışmış, ardından resim ile fotoğrafı birleştirdiği kolaj çalışmalar yapmıştır. Ayrıca, 1960'lerde ayna temasını içeren eserler üretmiştir.(Avşar Karabaş ve Tuğ, 2017, ss.146-159). Onun değerli olan ile değersiz ve tarihsel ile günceli ironik olarak bir araya getirdiği çalışması olan "Çaputların Venüsü veya Paçavralar içinde Venüs" isimli çalışmasında, ilk bakışta Ready Made malzemeleri kullanarak bir Enstalasyon çalışması yapılmış izlenimi edinilmektedir. (Bird, 2016, s.153). Aslında burada sanatçı, bilinçli olarak 2.el çaput malzemeler kullanmış ve eskiyi hatırlatırcasına da sırtı izleyiciye dönük bir Venüs figürünü ön plana yerleştirmiştir. Böylece klasik dönem ile bağlantı kurulmuş ve modern döneme kendi üslubuyla bir atıfta bulunmuştur. Neticede çaput malzemelerle Yoksul Sanat gerçekleştirilmiş olmaktadır (Farthing, 2012, ss.516-517).

Kimine göre giysiler ile paçavralar bilinçli bir şekilde dağıtılmış ve yerleştirilen bir Venüs heykeli ile klasik motiflere ve akademizme karşı çıkmıştır. **(R.4)**. Ancak onun çalışması için, Post Minimalizm veya Kavramsallık gibi çağdaş sanat anlayışlarını yansıttığını dile getirenler de olmaktadır.(Irgin, 2016, s.1923-1936).

R.4: Michelangelo Pistoletto, Çaputların Venüsü- veya Paçavralar içinde Venüs, 1974, mermer ve kumaş.(Farthing, 2012, s.516)

R.5: Michelangelo Pistoletto, Kırık ayna, 1978, çerçevesiz iki parça ayna, 163 x 135 x 8cm ve 60 x 60 cm. Solomon R. Guggenheim Museum, New York.

(Dastarlı, http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/51186/38249/1960_sonras%C4%B1_sanat_hareketleri-arte_povera.pdf adresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi).

Mario Merz: Yoksul Sanat hareketi içinde öne çıkan sanatçılardan bir diğeri de Mario Merz'dir. Erken dönemlerinde soyut dışavurumcu tarzda resimler yapan sanatçı, daha sonra ise tuval yüzeylerini delmiş ve neon, taş veya demir gibi nesnelere bunları desteklemiştir. Çoğu eserinde, doğal yaşamın mütevazı gündelik malzemelerinden yararlanmıştır. Sanatçının "Lingotto" adlı eseri, ağaç dalları, balmumu, naylon ip, tel gibi malzemelerden oluşturulmuştur. Onun buradaki amacı aslında; yoksulluk ile zenginliği, kırsal yaşamla kent yaşamını ortaya koyarak, zıtlıklar dualityasını ortaya çıkarmaktır. Kar ile inşa edilen bir tür barınak olan İglo, sanatçının birçok eserlerine konu olmuştur. Tüketim toplumuna karşı çıkan Arte Povera anlayışını da yansıtan bu çalışmalar, insanlığın en temel ihtiyaçlarından olan barınma temasını ortaya koyarken; çevre, doğa ve insanlar arasındaki ilişkiyi de vurgulamaktadır. Bu çalışmalarını, genellikle neon ışıklarıyla da destekleyen sanatçının asıl amacı, söylendiği üzere sanayi ve kentleşmenin hız kazanmasıyla ortaya çıkan yeni kültürü eleştirmektir. Ayrıca eserlerinde "Fibonacci" dizinine de yer veren sanatçı, doğadaki varoluşun matematiksel bir altın orana dayandığını, özünde sistematik ve aritmetik bir işleyişe sahip olduğunu dile getirmeye çalışmıştır. (R.6-7). (Avşar Karabaş ve Tuğ, 2017, ss.146-159 ;Renkçi Taştan, 2016, ss. 159-180).

R.6: Mario Merz, Lingotto, ağaç dalları, balmumu ve çelik, 262x313x114 cm, 1968.

R.7: Mario Merz, Nesne, Gizle kendini-1968, demir çubuklar, tel örgü, yün dolu keten keseler ve neon ışıkları) (Farthing, 2012, s.517)

Alighiero Boetti: Arte Povera sanat akımının üyesi olan sanatçı Alighiero Boetti için, “Kavramsal Sanat alanında eserler vermiş bir sanatçıdır” da denilmektedir. Çalışmalarında özellikle kâğıt ve tükenmez kalemle ile posta pulları kullanan sanatçı, ayrıca nakış sanatçısı olarak da tanınır. Onun, çeşitli malzemeler kullanarak dünyanın bir dizi haritasını ve grafik çizelgesini hazırladığı “Mappa” serisi bu bağlamda önemlidir. **(R.8)**. Bu tarz çalışmaları, kıtalar üzerinde yaşanan politik olaylar sonucu oluşan bölünmelere ve her şeyin geçiciliğine karşı bir göndermede bulunma çabasını taşımaktadır.(Avşar Karabaş ve Tuğ, 2017, ss.146-159). Sanatçının “Kelime Kareleri” diye bilinen çalışmalarından oluşan bir dizi serisi daha mevcuttur.

R.8: Alighiero Boetti, Harita, 1983, 111 x 165 cm, sergileme; Barbara Gladstone Gallery, 2004. (Farthing, 2012, s.518)

Jannis Kounellis: Arte Povera grubu sanatçılarından olan Yunan asıllı sanatçı Kounellis, uzun süre İtalya’da yaşamıştır. Sanatçı çalışmalarında genellikle ateş, toprak, altın, taş gibi unsurlardan yararlanmış, bu durum da onun simyaya karşı olan ilgisini ortaya koymuştur.

Jannis Kounellis, bir keresinde şöyle demiştir; “Aslında her şey olanaksız ve çıkışsız görünüyor. İnsan her şeyi yapabilir, çünkü artık yapabileceği bir şey kalmadı”. (Dastarlı,http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/51186/38249/1960_sonras%C4%B1_sanat_hareketleri-arte_povera.pdfadresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi).

Kounellis, sayılar ve kelimelerden oluşan reklam ve tabela ürünleri ortaya koymakla birlikte, onun en etkili çalışması şüphesiz Roma’da bir galeride sergilediği “atlar kompozisyonu”dur. (R.9).Bu çalışmasında 11 canlı at, eşit bir sırada yan yana yerleştirilmiş, böylelikle sanat objesi içine doğadan canlı varlık yerleştirilmesine de bir örnek oluşturulmuştur. (Yoksul Sanat için doğadan canlı varlık kullamanın bir yolu). Sanatçı, ayrıca İstanbul’a özel hazırladığı ve 12 parçadan oluşan sergisinde; İznik ve Kütahya çinilerini, eski kilim ve halıları kullanmıştır. (İrgin, 2017, ss.1503-1511. ; İrgin, 2016, ss. 1923-1936 ; Avşar Karabaş ve Tuğ, 2017, ss.146-159).

R.9: Jannis Kounellis ve atları, canlı atlar.

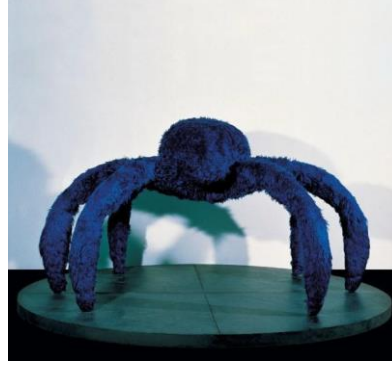
(<https://www.horsetalk.co.nz/2016/09/25/art-12-horses-arte-povera-movement/>adresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi)

R.10: Jannis Kounellis, Bacadaki kadın,1981, tuval üzeri kağıt üzeri karakalem ve mum boya,271 x 182 cm.Sağ: Jannis Kounellis, İsimsiz, 1978.

(Dastarlı,http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/51186/38249/1960_sonras%C4%B1_sanat_hareketleri-arte_povera.pdfadresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi).

Pino Pascali: İtalyan sanatçı Pascali'nin kimi çalışmasında, Pop Art ve Minimal Sanatın etkileri de hissedilmektedir. Akdeniz kültürünün ve doğanın temel formlarını birleştirdiği çalışmalar yapan sanatçı, çizgi roman ve sinemayı anımsatan eğlenceli malzemelerle sunumlar gerçekleştirmiştir. Yapıtlarında teneke kutular, plastik fırçalar, tüyler, saman, ahşap vb. birçok malzeme kullanan Pascali, gündelik hayatı da eserlerine yansıtmıştır. Özellikle gerçeklik ile yapaylık arasında gidip-gelen çalışması “mavi kürkle kaplı dev örümcek” ilgi çeken yapıtları arasındadır (**R.11**).(Avşar Karabaş ve Tuğ, 2017, ss.146-159).

R.11: Pino Pascali, Vedova Blu, kereste ve yapay kürk, 1968. (Avşar Karabaş ve Tuğ, 2017, ss.146-159).

Giovanni Anselmo: Sanatçı Anselmo önceleri resim sanatı üzerine çalışmalar yaparken, sonradan Kavramsal Sanat anlayışı doğrultusunda çalışmaya başlamıştır. Zıt materyalleri bir araya getirmekten hoşlanan Anselmo, eserlerinde kültür ve doğa ilişkisini vurgulamaya da çalışmıştır. Organik ve inorganik malzemeleri bir arada kullanan sanatçı, bu doğrultuda sebzeler veya bitkilerden faydalanarak Yoksul Sanat'a göndermelerde bulunur. Yaptığı çalışmalarında çeşitli taşlar, granit, demir, pamuk ve ışıktan yararlandığı da bilinmektedir. (**R.12**).

Sanatçının ayrıca, yerçekimi, manyetizma, ağırlık ve parçalanma gibi doğal dünyadaki kuvvetleri göstermeye çalıştığı eserleri de mevcuttur.(Avşar Karabaş ve Tuğ, 2017, ss.146-159).

R.12: Giovanni Anselmo, İsimsiz (salata yiyen heykel), 1968.Sağ: Giovanni Anselmo, Küçük torso, 1968. <http://www.uberauramagazine.com/it/art/wonders-from-arte-povera/adresinden> 12.05.2018 tarihinde erişildi

Giuseppe Penone: Sanatçı Penone, ağaç ve gelişimi üzerine ilgi duymuş ve doğanın güzelliğini gözler önüne sermek istemiştir. Penone, doğa ve sanayi ürünü arasındaki ilişkiyi mümkün olduğunca uzak durmaya çalışmıştır. **(R.13).**(Farthing, 2012, s.517)

Onun amacı, narin bir elişçiliği ile emek ve üretkenliği ortaya koymaktır. (Bell, 2009, s.440).

R.13: Giuseppe Penone, On iki metrelik ağaç-1980/82. (Bell, 2009, s.440).

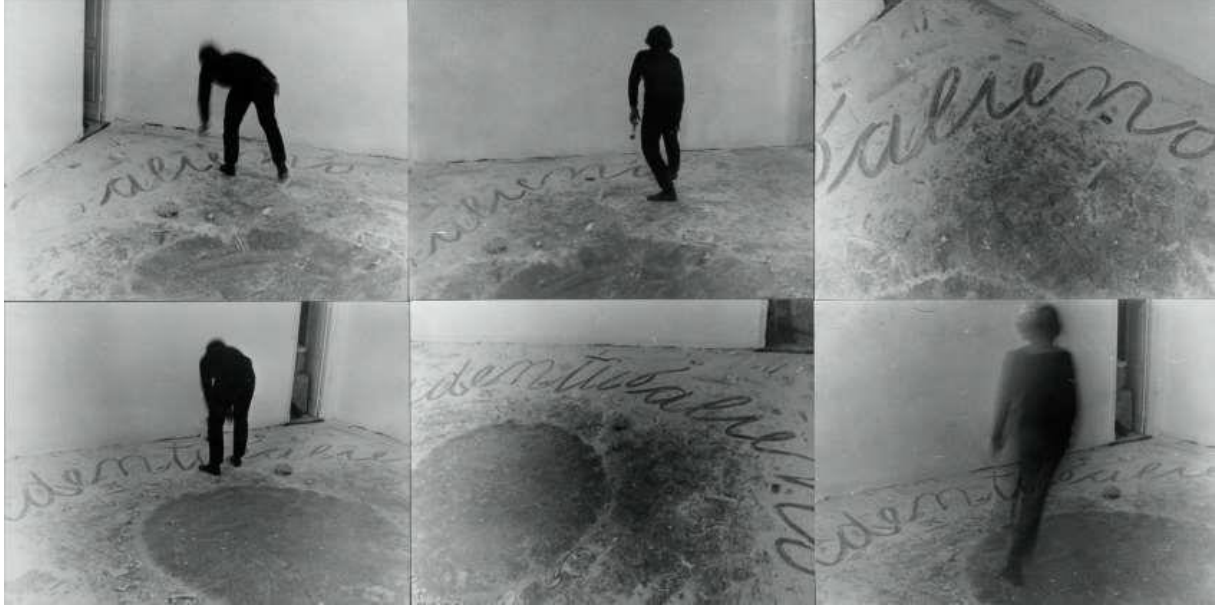
Diğer sanatçılar ve yapıtları da şöyle sıralanabilir:

R.14: Giulio Paolini, Ante Litteram, 1985,beş parçaya bölünmüş alçı heykel, pleksiğlas,sergileme John Weber Gallery, 1998. Sağ: Piero Gilardi, Doğal kilim, 1966. (Dastarlı,http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/51186/38249/1960_sonras%C4%B1_sanat_hareketleri-arte_povera.pdfadresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi).

R.15: Gilberto Zorio, Kırmızı yıldız, alüminyum, ışıklar, fosfor. 25x240 cm, 2007. (Avşar Karabaş ve Tuğ, 2017, ss.146-159)

R.16: Emilio Prini, Özdeş yabancı, 1968.

(Dastarlı,http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/51186/38249/1960_sonras%C4%B1_sanat_hareketleri-arte_povera.pdfadresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi).

R.17: Luciano Fabro, İtalya, deri, doğal boya, 102 x 96 x cm.Sağ: Luciano Fabro, Altın İtalya (Italia d'oro), 1971, bronz, yaprak altın, 92 x 45 x 4 cm, Kunstmuseum Basel.

(Dastarlı,http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/51186/38249/1960_sonras%C4%B1_sanat_hareketleri-arte_povera.pdfadresinden 12.05.2018 tarihinde erişildi).

Bu sanat üslubunun, özellikle 1970'lerde ortaya çıkan terörizm ve suikastlar ile dağılmaya başlaması, üslubun devrimci etkisini yitirmiş olması önem arz etmektedir. Daha sonra ise grup üyeleri akımdan ayrılmışlardır.(Farthing, 2012, s.517)

SONUÇ

20.yüzyılın modern sanat akımları içerisinde kendine yer edinen Arte Povera Akımı, özellikle 1960'lerden itibaren ivme kazanmaya başlamış ve 1960'ların 2. yarısından itibaren de bu yükselişini devam ettirmiştir. Aslına bakılırsa bu akım, kavramsal temelli ve aynı zamanda özgür sanat anlayışlarının İtalya ayağını oluşturmuştur. Bu doğrultuda; Pop Art, Minimalizm, Kavramsal Sanat veya Yeryüzü Sanatı gibi birçok sanat akımıyla benzer görünüşler sergiler ya da öyleymiş gibi görünür. Peki bu sanat akımı, neden “yoksul sanat” olarak tanımlanmıştır? Onu yoksul kılan şey nedir?

Bu akıma, “Arte Povera” ismini koyan Germano Celant isimli bir sanat eleştirmenidir. Celant, bu ismi Polonyalı yönetmen Jerzy Grotowski tarafından düzenlenmiş bir oyun olan “Yoksul Tiyatro”dan almıştır. Bir tiyatro oyunundan alınan bu isim, gerçekten de akımın özelliklerini karşılar nitelikte midir? Ya da ona uygun mudur? Sorular tartışmaya açıktır.

İlk bakışta bu yüzyılın çoğu sanat akımı, hatta Arte Povera da dâhil olmak üzere, Kavramsal Sanat terimi kapsamına girmektedir. Gerçekten de akım içerisinde üretilen sanatçılar, Enstalasyon yani yerleştirme yapmakta, bununla birlikte çevre ve mekan anlayışı da önem kazanmaktadır. Hatta Pop Art'tan veya Kübizm sanat akımından beri süregelen hazır nesne kullanımı, yani Ready Made'lere sıklıkla rastlanmaktadır. O halde Arte Povera'nın diğer sanat akımlarından farklı bir yönü ve onu diğer akımlardan ayıran özellikleri olmalıdır.

Akımın sanatçıları olan Michelangelo Pistoletto, Guiseppe Penone, Giovanni Anselmo, Mario Merz, Pino Pascali, Alighiero Boetti, Luciano Fabro, Piero Gilardi, Gilberto Zorio ve Yunan sanatçı Jannis Kaunellis farklı neler üretiyor olabilirler?

Germano Celant'a göre, *sanat öznesi öznelliğine bağlı kalmalı, önemsiz ya da değersiz görünen unsurlar da sanat değeri taşımalıdır. Ayrıca, Germano Celant bu akımın farkını ortaya koymak için şunu ifade etmektedir; «Hayvanlar, sebzeler ve mineraller sanat dünyasındaki yerini almaktadır.» Görüldüğü üzere zayıf malzemelerle toprak, sebze ve canlılar gibi-doğaçlama ve özellikle alçak gönüllülükle ortaya bir sanat eseri çıkarmak önem kazanmıştır.*

Yine bu sanat akımının önemli ismi olan Kounellis'in dediği gibi *bu akım, ideolojik bir gruplaşmadır. Pop Art'ın tüketim çılgınlığına karşı gelen, seri üretime karşı olan ve sanatın meta değerini sorgulayan anlayışları ile dikkat çekerler. Yani sanatın ticari amaçla kullanılmasına bir karşı koyma söz konusudur.*

Bu tavrın temel özelliklerinden birisi de, doğal ya da yapay çeşitli malzemelerin üzerine bir takım müdahaleler yaparak bir sanat yapıtının yeniden ortaya konmasıdır.

Akımın sanatçıları, teknolojinin doğaya egemen olma tutkusunu eleştirirler. Ayrıca, onunla birlikte yaşamının gerekliliğini savunurlar ve bu doğrultuda eserler üretirler.

Onlar özellikle, bahsi geçtiği üzere Pop Art'ın içi boş ve özellikle önem verdiği tüketim kültürü ve nesnelere bir başkaldırı çabası içerisindedirler. Onlara göre bir sanat eseri üretilirken, özellikle gündelik yaşamdan nesnelere seçilmeli; gazeteler, camlar, neonlar, ağaç

parçaları vb. malzemeler kullanılarak eser ortaya konmalıdır. İşte tam da bu noktada onun **yoksulluğu** başlamış olur. Bu bağlamda şüphesiz en önemli örnek, Michelangelo Pistoletto tarafından yapılan “Paçavralar İçinde Venüs veya Çaputçu Venüs” isimli eserdir. Burada oldukça sıradan malzemeler ve hatta kullanılan ikinci el paçavralar, sanat eserinin ana malzemesini oluşturmuşlardır.

Sonuç olarak, zarif elişçiliği, emek ve üretkenliğe oldukça önem veren bu sanat üslubu, görüldüğü üzere sanayi atıkları veya nesnelere ve atık haldeki ürünlerini tekrar sanat eserine dönüştürmeye karşı olup, anti elitist ve devrimci bir tavır sergilemiş olur. Kısaca kapitalist ve tüketim çılgını olan bu dünyanın, tüketim toplumuna, bir karşı koyuş, bir tepki oluşturma durumu olarak da tanımlanabilir. Sanki eserler, gelişigüzel, düşünülmeden yapılmışlar, öylece yerleştirilmişlerdir. Sanatçılar aslında, kullanılan malzemenin saflığına ve anlatılmak istenen düşüncenin en yalın ve sade bir biçimde yansıtılmasına önem vermişlerdir. Geleneksel olan ve sürekli uygulanan pahalı sanat anlayışı yerine, sanat eserlerinin maddi bir karşılığı olmasına karşı çıkan duruşlarıyla da dikkat çekmişlerdir. Karmaşadan uzak durmaları ve duygusal yaklaşımları ise onları, farklı bir konuma yerleştirmiştir.

KAYNAKÇA

Antmen, A. (2013). *Sanatçılardan yazılar ve açıklamalarla 20. yüzyıl batı sanatında akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Arslan, N. (1997). Kavramsal sanat. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, 2, 971-973, İstanbul.

Avşar Karabaş, P. ve Tuğ, R.S. (2017, Haziran). Yoksul Sanatı yorumlayan sanatçılar ve eserleri. *Sobider*, 4(11), 146-159. http://www.sobider.com/Makaleler/743833675_3493%20Pelin%20AV%20C5%9EAR%20KARABA%20C5%9E.pdf

Bell, J. (2009). *Sanatın yeni tarihi*. (U. C. Ünlü, N. İleri, R. Gürtuna, Çev.). İstanbul: NTV Yayınları.

Bird, M. (2012). Sanatı değiştiren 100 fikir. (D. Öztok, Çev.). İstanbul: Literatür Yayınları.

Dastarlı, E. 1960 sonrası sanat hareketleri yeni heykel anlayışı ve Yoksul Sanat (Arte Povera). http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/51186/38249/1960_sonras%C4%B1_sanat_hareketleri-arte_povera.pdf. adresinden 12.05.2018 tarihinde erişilmiştir.

Farthing, S. (2012). *Sanatın tüm öyküsü*. (G. Aldoğan, F. Candil Çulcu, Çev.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Gültekin, T. ve Tokdil, E. (2017). Francis Bacon'ın putlar kuramı betimlemesinde Yeryüzü Sanatı ve Yoksul Sanatta söylem üretimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (52), 181-197. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/304903>

İrgin, S. (2016). Tüketim kültürü ve tüketim kültürü ekseninde Yoksul Sanat anlatısı. *İdil*, 5 (27), 1923-1936. <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1479727265.pdf>

İrgin, S. (2017). Kültür ve yoksul sanat diyalektiği. *İdil*, 6 (33), 1503-1511. <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1496499522.pdf>

Keser, N. (2009). *Sanat sözlüğü*. Ankara: Ütopya Yayınları.

Koçay, T. (2015). *Minimalizm ve günümüz heykel sanatında minimalist yaklaşımlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Heykel Ana Sanat Dalı, Eskişehir.

Renkçi Taştan, T. (2016). Sanat, doğa ve teknoloji ekseninde sanatçılar ve yapıtları. *İdil*, 5.(19), 159-180. <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1442517405.pdf>

Turani, A. (2012). *Dünya sanat tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Uzun Aydın, D. (2018, January). Minimalizm sanat akımı ve Heykeltraş Şadi Çalık. *Route Educational and Social Science Journal*, 5(1), 1153-1170. http://www.ressjournal.com/Makaleler/1157001740_6%20Derya%20UZUN%20AYDIN.pdf

Yılmaz, M. (2013). *Modernden Postmoderne sanat*. Ankara: Ütopya Yayınları.

Resim Web Adresleri

<https://www.horsetalk.co.nz/2016/09/25/art-12-horses-arte-povera-movement/> adresinden 12.05.2018 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.uberauramagazine.com/it/art/wonders-from-arte-povera/> adresinden 12.05.2018 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.diptyqueparis-memento.com/en/nona-ora-the-ninth-hour/> adresinden 12.05.2018 tarihinde erişilmiştir.

<https://tr.pinterest.com/karak/sol-lewitt/> adresinden 12.05.2018 tarihinde erişilmiştir.

<https://tr.pinterest.com/pin/246220304599980030/> adresinden 12.05.2018 tarihinde erişilmiştir.